

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044)251-62-62, факс (044)520-03-25

E-mail: slg@amcu.gov.ua

Web: <http://www.amcu.gov.ua>

Код ЄДРПОУ 00032767

22.04.2021 № 128-29/01-11020

На № _____ від _____

Комітет Верховної Ради України
з питань енергетики та
житлово-комунальних послуг

Щодо законопроекту 3800

Відповідно до частини третьої статті 20¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) опрацював проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ринок природного газу» від 06.07.2020 (реєстраційний № 3800) внесений народними депутатами (далі – проект Закону 3800) та, в межах повноважень, направляє відповідні застереження.

*Проектом Закону 3800 пропонується внесення змін до Закону України «Про ринок природного газу», якими передбачити, зокрема нову послугу оператора газотранспортної системи – **тримання природного газу в газотранспортній системі**.*

В цілому запровадження послуги тримання природного газу в газотранспортній системі для учасників ринку природного газу може мінімізувати потреби оператора газотранспортної системи у вчиненні балансуючих дій, проте така послуга повинна бути чітко регламентована на законодавчому рівні для уникнення в майбутньому будь-яких зловживань на ринку природного газу, як з боку оператора газотранспортної системи, так і самих учасників ринку природного газу.

Наразі проект закону 3800 не містить визначення та змісту самої послуги тримання природного газу в газотранспортній системі чим, у разі прийняття закону в такій редакції, створить передумови для суб'єктивного тлумачення зазначеної послуги безпосередньо надавачем такої послуги та призведе до ущемлення інтересів інших учасників ринку природного газу.

Запровадження послуги тримання природного газу в газотранспортній системі в редакції, запропонованій проектом закону 3800, також може призвести до фінансового навантаження на замовників послуги транспортування (постачальників природного газу), що в результаті призведе до збільшення ціни на природний газ для кінцевих споживачів.

Крім цього, у разі надання оператором газотранспортної системи послуги тримання природного газу в газотранспортній системі, останній повинен чітко володіти повною та актуальною інформацією про обсяги газу, що транспортуються газотранспортною системою замовниками послуг транспортування; обсяги газу кожного замовника, знаходиться в газотранспортній системі в певний період часу тощо.

При запровадженні в Україні послуги тримання природного газу в газотранспортній системі варто керуватися положеннями Регламенту Комісії (ЄС) № 312/2014 від 26 березня 2014, яким запроваджується мережевий кодекс балансування газу в транспортних мережах (далі – Регламент).

Зокрема, статтею 44 глави IX Регламенту визначено вимоги у разі виконання яких надається послуга зберігання газу в трубі.

До таких вимог, зокрема, відноситься те, що послуга зберігання газу в трубі надається на прозорій та недискримінаційній основі та може бути з використанням конкурентних механізмів.

Отже, впровадження в Україні послуги зберігання природного газу в газотранспортній системі повинно відбуватися в прозорій та чітко регламентований спосіб для уникнення зловживань на ринках природного газу та ущемлення інтересів учасників ринку природного газу, в тому числі кінцевих споживачів.

Крім цього, нормативно-правові акти, положення яких будуть визначати порядок, правила та механізм встановлення тарифу за надання послуги зберігання природного газу в газотранспортній системі, не повинні включати норми, що можуть призводити до встановлення дискримінаційних підходів визначення тарифу та до необґрунтованого завищення такого тарифу.

Проектом закону 3800 пропонується внести зміни до Закону України «Про ринок природного газу», якими передбачити, що у разі коли конкурс на визначення постачальника «останньої надії» не відбувся три рази підряд, Кабінет Міністрів України може продовжити на строк не більше ніж 1 рік виконання функцій постачальника «останньої надії» суб'єктом, що надавав таку послугу до проведення конкурсу. Крім цього, проектом закону 3800 пропонується продовжити максимальний строк постачання природного газу постачальником «останньої надії» для побутових споживачів.

Постачальник «останньої надії» визначається за результатами конкурсу, який проводиться відповідно до Порядку проведення конкурсу з визначення постачальника «останньої надії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 № 809 (далі – Порядок).

Випадки, коли конкурс вважається таким, що не відбувся, чітко регламентовані пунктом 26 Порядку. Тому, Кабінет Міністрів України, лише у певних випадках та виключно з метою захисту інтересів споживачів, може прийняти рішення щодо продовження строку виконання функцій постачальника «останньої надії» суб'єктом, що надавав таку послугу до проведення конкурсу.

Постачальник «останньої надії» є «страховим механізмом» на ринку природного газу, який спрацьовує у разі якщо постачальника природного газу ліквідовано, визнано банкрутом, його ліцензію на провадження діяльності з постачання природного газу анульовано або її дію зупинено, а також в інших випадках, передбачених правилами для постачальника «останньої надії».

Тому наявність суб'єкта господарювання, якого визнано постачальником «останньої надії» є важливим аспектом для нормального функціонування ринку природного газу.

У разі визнання конкурсу з визначення «постачальника останньої» таким, що не відбувся, у держави повинно бути право тимчасово, до проведення нового конкурсу, призначати постачальника «останньої надії». Разом з тим, строк, на який призначається такий постачальник «останньої надії» має бути розумним і достатнім для проведення нового конкурсу, не суперечити принципам вільної конкуренції, прозорості та недискримінації, та не порушувати права і інтереси інших постачальників природного газу.

Відтак постачальник «останньої надії» є короткостроковим ринковим інструментом страхування випадків, коли з виключних причин споживач не зміг знайти собі постачальника, або втратив його. Разом з тим, збільшення максимального строку постачання природного газу постачальником «останньої надії» для побутових споживачів фактично створить передумови для додаткових конкурентних переваг у порівнянні з іншими постачальниками, що може призвести до спотворення та обмеження конкуренції на ринку постачання природного газу.

Відповідно до абзацу четвертого пункту 1 розділу I проекту Закону 3800 частину п'яту статті 4 Закону України «Про ринок природного газу» передбачається доповнити пунктом 7-1 такого змісту:

Регулятор має право «визначати порядок надання фінансового забезпечення оплати послуг транспортування природного газу, зокрема вимоги до банківських гарантій та вимоги до банків-гарантів».

Згідно із пунктом 3 проекту Закону частину другу статті 19 розділу I Закону України «Про ринок природного газу» передбачається доповнити новим абзацом такого змісту:

«Оператор газотранспортної системи має право отримати від замовників послуг транспортування фінансове забезпечення виконання зобов'язань у формі гарантій, для усунення наслідків невиконання замовниками обов'язків щодо здійснення будь-якої плати за договором транспортування природного газу. Порядок надання фінансового забезпечення, зокрема вимоги до банківських гарантій та вимоги до банків-гарантів, визначаються Регулятором у прозорий та недискримінаційний спосіб».

Статтею 560 Цивільного кодексу України передбачено, що за гарантією банк, інша фінансова установа, страхова організація (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку. Гарант відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

Тобто, відповідно до положень чинного законодавства не тільки банки, а також інші фінансові установи, страхові організації можуть надавати гарантії виконання боржником узятото зобов'язання.

З урахуванням зазначеного, визначення саме банківських гарантій, які надаватимуться як фінансове забезпечення:

—оплати послуг транспортування природного газу;

—виконання замовниками обов'язків щодо здійснення будь-якої плати за договором транспортування природного газу, —

матиме наслідком створення бар'єрів у виборі гаранта, а також надасть переваги банківським установам стосовно іншої фінансової установи або страхової компанії, які можуть надавати гарантії.

При цьому, зазначаємо, що вимоги до гарантій та установ, які мають право надавати гарантії, не повинні бути такими, що:

—надаватимуть окремим суб'єктам господарювання пільги чи інші переваги, які поставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції;

—створюватимуть суб'єктам господарювання несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.

Відповідно до пункту 7 розділу I проекту Закону 3800 статтю 40 Закону України «Про ринок природного газу» передбачається доповнити новою частиною 3 такого змісту:

«Для проведення розрахунків за послуги розподілу природного газу оператори газорозподільних систем відкривають в установах уповноважених банків поточні рахунки із спеціальним режимом використання для зарахування коштів, що надходять як плата за послуги розподілу природного газу від споживачів» (абзац перший майбутньої частини третьої);

«Уповноважені банки, що обслуговують поточні рахунки із спеціальним режимом використання, визначаються Кабінетом Міністрів України» (абзац другий майбутньої частини третьої).

За приписами статті 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність»:

— банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень цього Закону та інших законів України (частина перша);

– банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами послуг (частина друга).

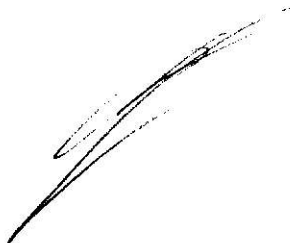
За інформацією з офіційного вебсайту Національного банку України, станом на 01.05.2021 ринок банківських послуг в Україні налічує понад 70 банків, тобто потенційно є конкурентним, що забезпечує можливість споживачам (юридичним та фізичним особам) обрання банку для отримання необхідних послуг, а банкам – можливість конкурувати, у тому числі за ціною послуг, умовами обслуговування, рівнем сервісу тощо.

Відповідно до частини четвертої статті 13 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання; усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Згідно із статтею 42 Конституції України держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

Враховуючи викладене, відбір уповноважених банків, у яких відкриватимуться поточні рахунки із спеціальним режимом використання для зарахування коштів, що надходять як плата за послуги розподілу природного газу від споживачів, повинен відбуватися за чіткими, прозорими та недискримінаційними критеріями, що забезпечить можливість банкам конкурувати з метою здобуття переваг завдяки власним досягненням на ринку.

Голова Комітету

О. ПІЩАНСЬКА